

ЗАПРОШУЄМО ДО ДИСКУСІЇ

Світлана БЛАГОДЕТЕЛЄВА-ВОВК

МЕТРИКА УМОВ ПОВНОТИ БУТТЯ

Розроблено поняття та відповідні їм показники, які дозволяють охарактеризувати умови повноти буття людини в контексті функціонування підприємства-мікроцивілізації.

Ключові слова: *повнота буття, цивілізаційні утворення, критерії вимірювання повноти буття.*

Вивільнення (емансипація) особистості, урізноманітнення смислів і форм життя, досягнення повноти буття складають зміст одного з провідних напрямів сучасності, який визначає позитивну перспективу цивілізації. Проте, світ людини становить споконвічну загадку, яку з різною успішністю розпізнають віра (релігія), наука і мистецтво. Наразі, умови стрімкого розвитку знань, науки і технології, що склалися на початку XXI століття, сприяють наближенню до суті буття, розв'язку нагромаджених проблем і гуманізації поступу людства. Треба скористатися можливостями, які надає наш час.

Питанню буття та його повноти присвячено *праці мислителів* минулого і сучасності. Як указує О. С. Разумовський «Смисл буття як існування констатується зазвичай у простому висловлюванні людини, суб'єкту пізнання у формулі «Я є» [1]. На доленосну змістовну особливість слова «є» звертав увагу М. Хайдеггер: «Мале словечко «є», яке пророкує в нашій мові і оповідає про буття всюди і всюди, навіть там, де саме воно не з'являється, містить ... усю долю буття» [2; 59]. Більш коротко, без пієтету, характеризували досліджуване поняття класики історичного матеріалізму: «... буття людей є реальний процес їх життя» [3; 25]. Засновник оксфордської філософської школи Р. Грессетер ототожнював повноту буття з істиною, називаючи її «відсутністю ущербу» [4], а інтуїтивіст М. О. Лоський у роботі «Цінність і буття» дає таку її характеристику: «... кожний елемент буття є разом з тим і цінність, оскільки він має значення для наближення до повноти буття або віддалення від неї. ... гранична самоцінність, в якій ... нема відсутності поділу на цінність і буття, є абсолютна повнота буття; її симптомом є почуття довершеного задоволення, блаженства. Істинною кінцевою метою будь-якої діяльності будь-якої істоти служить ця абсолютна повнота буття» [5]. Отже, якщо досягнення повноти буття є головною рушійною силою, мотивом існування людини, то економіка (разом із економічною наукою), яка є головною сферою сучасності, має функціонувати, оперуючи цим поняттям.

Пропозиція введення до економічної науки поняття «повнота буття» породжує наслідки, пов'язані зі специфікою економічного способу мислення (методології), основу якого становить вартісна оцінка об'єкту дослідження. Вартісна оцінка є різновидом кількісної оцінки. Для опанування суті повноти буття в економічному контексті потрібно створити адекватну систему її вимірювання – метрику.

Мета дослідження – створити метрику умов повноти буття для потреб використання у практичній діяльності підприємств-мікроцивілізацій. Досягнення мети передбачає реалізацію таких завдань:

© Світлана Благодетелева-Вовк, 2010.

1) пошук понять-проекцій, через які повнота буття проявляється, тобто може бути описаною і виміряною спеціалізованими засобами економічної науки;

2) розробка показників, за допомогою яких описуються, оцінюються поняття;

3) апробація метрики в умовах господарювання підприємства-мікроцивілізації та формування пропозицій щодо досягнення її членами вищого рівня повноти буття.

Під рівнем повноти буття ми розуміємо відносний стан заглиблення і перебування у потоці життя, споріднення з реальністю у межах можливого власного впливу на неї. При цьому, залежно від активності людини, рівень повноти буття може бути:

– низьким – таким, який відповідає використанню мінімуму життєвих сил та можливостей:

– прийнятним – таким, який приймається людиною як достатній, оптимальний з точки зору постановки/досягнення цілей, прикладання зусиль та отримання результатів;

– високим – таким, який характеризується життям з максимальною віддачею – на межі власних можливостей.

Людина обирає той чи інший рівень повноти буття відповідно до стану внутрішнього «я» та потреби адаптації до умов зовнішнього середовища.

Оскільки головним положенням нашої концепції є «людина – абсолютне благо», у якій абсолютизується значення особистості, то першою проекцією повноти буття на економічну площину буде поняття «значимість». Отже, варто розрізнити поняття «значення» і «значимість». Перше відображає важливість, роль людини у світі. Значення людини неможливо досягнути, оскільки становлення нашої реальності продовжується, як наслідок, через принципову невизначеність майбутнього не можна визначити впливи, які здійснила, здійснює або буде здійснювати особистість на нього. Таким чином, значення людини виводить її за межі власного існування. На противагу цьому, значимість є цілком відносною, – у ній віддзеркалюється можливість порівнювати аспекти буття різних суб'єктів, оскільки, за Е. Бенвеністом «...всі значимості суть значимості у силу протиставлення одній іншій і визначаються тільки на основі їх відмінності» [6; 96]. Протиставлення як елемент визначення взаємозалежності, відношення є складовою економіки, на якій розбудовано притаманну їй систему встановлення еквівалентності між різними благами через вартість. Під значимістю ми розуміємо вагу суб'єкта у життєдіяльності та розвитку цивілізаційних утворень різних рівнів – мікроцивілізацій (підприємств, міста), мезоцивілізацій (регіону), макроцивілізацій (країни, цивілізаційних утворень у межах сукупності певних країн). Значимість є наслідком соціальної природи людини, оскільки тільки у групі, колективі відбувається становлення суб'єкта.

Соціальність особистості має також бути врахована, тому другою за важливістю проекцією, яка відображає повноту буття у цивілізаційному утворенні є поняття «пов'язаність». Пов'язаність характеризує кількісні та якісні складові відносин між членами цивілізації. При цьому, кількісні сторони відносин доцільно розглядати через число зв'язків, які існують між громадянами і між ними та суб'єктами зовнішнього середовища; частоту зв'язків – кількість зв'язків між певними суб'єктами відносин за певний час; циклічність зв'язків у часі – повторюваність відносин між певними суб'єктами. Якісні сторони відносин варто досліджувати у таких аспектах як: характер зв'язку – прямиий чи опосередкований; ступінь сили зв'язку – сильний чи слабкий.

У контексті динаміки – руху і протікання процесів, повнота буття асоціюється з поняттям «інтенсивність» – «...від латинського *intensio* – напруження, посилення» [7; 287], що у сучасному розумінні значить «...ступінь напруження, посилення...» [7; 288].

Дане поняття у контексті авторської концепції означає ступінь напруженості процесів життєдіяльності та розвитку у цивілізаційних утвореннях. Одиницею інтенсивності є подія, у якій беруть участь громадяни мікроцивілізації. Вона може бути пов'язана з різними об'єктами, суб'єктами, процесами, тощо. Головною її особливістю є те, що подія має бути обумовлена і/або опосередкована людиною-громадянином мікроцивілізації та документально зафіксована в інформаційній системі організації.

Повнота буття також неможлива поза проекцією, яка здійснюється через поняття «різноманітність». Проблему різноманітності розглядають у двох аспектах: природному і культурному. При цьому зміст поняття «біорізноманітність» полягає у збереженні усіх природних форм життя, які сформувалися протягом еволюції планети та її біосфери, у компенсації шкоди, яку наносить технологічний розвиток людства, у гармонізації відносин між Цивілізацією та Природою задля нашого спільного майбутнього.

Поняття культурної різноманітності знаходиться у центрі уваги суспільних наук, міжнародних гуманітарних структур, національних урядів, громадських організацій. Як вважають представники ЮНЕСКО «Культурне розмаїття є направляючою силою розвитку, не тільки пов'язаною з економічним зростанням, але також у значенні пріоритетності більш інтелектуально, емоційно, морально і духовно наповненого життя»[8].

Ми вважаємо, що у широкому значення біологічне та культурне розмаїття є взаємопов'язаними, взаємодоповнюваними, взаємовизначальними складовими різноманітності буття. Обидві ці складові надзвичайно важливі для продовження як, загалом, еволюції нашого світу, так і, зокрема, подальшого розвитку людства.

У вузькому значенні, яке застосовується щодо розробленої автором цивілізаційної концепції, розмаїття – це ступінь відмінності між членами, групами та сукупностями у межах цивілізаційного утворення. Розмаїття визначає здатність до розвитку, оскільки є передумовою ускладнення. На його основі закладаються підвалини майбутнього, у якому існує цивілізація, що його породила.

Аспект забезпечення повноти буття через здатність задовольняти потреби, мотивувати та стимулювати до творчого, продуктивного життя членів цивілізаційних утворень відображає поняття «цінність». Для глибшого розуміння суті його потрібно розглядати як у загальному – філософському значенні, так і у конкретному, прикладному – економічному значенні. Наявність значної кількості підходів до цінностей, з одного боку, урізноманітнює їх пізнання і розуміння, а з іншого – не дає можливостей створити струнку ієрархію для практичного використання у сфері суспільних наук, де це вкрай потрібно. Перспективним, на нашу думку, є ідея «багаторівневого утворення» О.О. Артемова, у якому він виділяє три рівні – метарівень, макрорівень та мікрорівень [9]. Її можна співвіднести з авторською класифікацією цивілізацій (див.), у якій також представлені цивілізаційні утворення різних мета, макро та мікро рівнів. Це дає можливість застосувати аксіологічний підхід Артемова для наскрізного дослідження різноманітних видів цивілізацій. Проте, відкритим залишається прийнятне для нашого пошуку філософське трактування поняття «цінність».

Автор приймає за базове визначення, яке дав сучасний персоналіст «...цінність є все те, що надає сенс і гідність людському існуванню, все те, що допомагає особистості все більше ставати особистістю у повному розумінні слова...» [10]. Отже, цінність – складне, багатомірне поняття, у якому, з точки зору людини, є декілька шарів смислів. По-перше, найбільш глибинний шар суті цього поняття відображає людяність та повноту буття, оскільки через них маніфестується людина. По-друге, проміжні шари його змісту мають подвійний характер: а) об'єктивно-існуючі блага мають

цінність для себе; в) вони набувають цінність для людини тоді, коли вона здатна співвіднести себе і благо щодо забезпечення власного існування. По-третє, на периферії суті поняття «цінність» ставлення людей до речей обумовлено їх якостями – здатністю забезпечувати життя, стати у пригоді, бути корисними для існування. Цей зовнішній шар розуміння цінності протягом тривалого історичного процесу став домінуючим, інструментальним для розбудови світу людини – культури та її матеріально-інституційної оболонки – цивілізації. Саме від нього походить зміст, закріплений за цінністю в економічній науці.

Розглянуті вище проєкції повноти буття використовуємо для розробки відповідних показників, виявлення певних залежностей та критеріїв вимірювання (табл. 1).

Таблиця 1

Поняття, показники, залежності та критерії вимірювання повноти буття

Назва поняття	Назва відповідного поняттю показника	Залежності, характерні для показника	Критерії вимірювання	Стратегічна установка, позитивна тенденція, пріоритет
1	2	3	4	5
Значимість людини	Значимість у спільності	Частка особистості у загальному числі членів спільності	У частках одиниці, або %, інтервал від до 1, або від 0 до 100%	↑ - помірне зростання
	Значимість за доходом	Відношення доходу, перерозподіленого на користь особи до доходу спільності	У частках одиниці або %, інтервал від 0 до 1 або від 0 до 100%	↑↑↑ - високо-пріоритетне зростання
	Значимість за статусом (соціальною роллю)	Розрахунок здійснюється на основі виділених статусів та розподілу числа громадян спільності відповідно до них. При значенні більше 0 та менше 0,5 – значимість статусу у спільності низька, при більше 0,5 - висока значимість статусу	У частках одиниці, або %, інтервал від до 1, або від 0 до 100%	↑↑ - пріоритетне зростання
Пов'язаність спільності	Загальна кількість зв'язків	Множина всіх зв'язків у спільності	Від 1 до $N*N$, де N – кількість членів спільності	↑ - помірне зростання
	Кількість прямих зв'язків	Множина прямих зв'язків	Від 1, де 1 характеризує зв'язок із собою	↑↑ - пріоритетне зростання
	Кількість непрямих зв'язків	Різниця між значенням загальної кількості та кількості прямих зв'язків	Від 0, де 0 характеризує відсутність непрямих зв'язків	↑ - помірне зростання
	Рівень прямої пов'язаності	Питома вага кількості прямих зв'язків у загальній кількості зв'язків	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↑↑ - пріоритетне зростання
	Рівень непрямой пов'язаності	Частка кількості непрямих зв'язків у загальній кількості зв'язків	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↑ - помірне зростання
	Рівень сильних зв'язків	Частка сильних зв'язків до кількості прямих зв'язків. Визначається на основі інформації щодо родинних та дружніх стосунків між членами спільності	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↑↑ - пріоритетне зростання

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5
Інтенсивність	Загальна інтенсивність у часі	Кількість подій за одиницю часу	Від 0	↑ - помірне зростання
	Інтенсивність у часі на особу	Кількість подій на одного члена спільності	Від 0	↑↑ - пріоритетне зростання
	Рівень циклічності (рутинності)	Відношення циклічних подій до загальної інтенсивності у часі	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↓↓ - пріоритетне зниження
Розмаїття	Кількість статусів (соціальних ролей)	Сума всіх статусів (соціальних ролей) спільності	Від 1	↑ - помірне зростання
	Рольове розмаїття	Відношення кількості статусів до числа членів спільності	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↑↑ - пріоритетне зростання
	Кількість груп	Число груп, що існують у спільності	Від 1	↑ - помірне зростання
	Групомісткість спільноти	Відношення кількості груп до числа членів спільності	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↑↑ - пріоритетне зростання
Цінність спільності	Рівень забезпеченості житлом	Відношення кількості членів спільності, забезпечених житлом до загальної кількості членів спільності	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↑↑ - пріоритетне зростання
	Рівень захворюваності*	Відношення кількості членів спільності, що протягом певного періоду хворіли до загальної кількості членів спільності	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↓↓↓ - високопріоритетне зниження
	Рівень освіченості	Питома вага членів спільності, що мають середню або вищу освіту	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↑↑ - пріоритетне зростання
	Рівень охоплення офіційним шлюбом	Питома вага пошлюблених членів спільності до загальної чисельності спільності	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↑ - помірне зростання
	Рівень (коефіцієнт) фертильності	Кількість дітей на жінку – члена спільності	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↑ - помірне зростання
	Рівень забезпеченості власними транспортними засобами	Кількість одиниць особистого транспорту до загального числа членів спільності	У частках одиниці, або %, від 0 до 1, або від 0 до 100%	↑ - помірне зростання

Примітки: *показник рівня захворюваності можна також відображати відповідно до загальносвітової практики – кількість тисяч випадків захворювань на 100 тис. населення.

До групи показників, що характеризують значимість людини, входить три показники. Оскільки, як ми з'ясували вище, значимість передбачає умови порівнюваності, то всі ці показники відносні. Перший з них відображає частку спільності, що займає будь-який її член. Другий показник – значимість за доходом, дозволяє виявити частку загального доходу, яка перерозподіляється на члена спільності. При цьому її можна розраховувати для різних за рівнем отримуваних доходів прошарків спільності – топ-

менеджерів, менеджерів середньої ланки та фахівців, робітників. Значимість за статусом (соціальною роллю) характеризує вагу члена у спільності щодо місця, яке він займає. Цей показник також можна розрахувати для різних страт підприємства-мікроцивілізації. Його узагальнене значення, незалежно щодо кількості наявних страт та людей, які до них відносяться, відобразить важливість будь-якого статусу у спільності.

До групи показників «пов'язаності спільності» входить сім показників, три з яких абсолютні, а чотири – відносні. Загальна кількість зв'язків охоплює всі можливі варіанти відносин між членами підприємства-мікроцивілізації. Залежить від кількості осіб спільності. Кількість прямих зв'язків передбачає наявність безпосередніх відносин між людьми, та, зокрема із самим собою, тому завжди його значення буде більше одиниці. Кількість непрямих зв'язків встановлюється на підставі порівняння загальної кількості зв'язків та кількості прямих зв'язків. Відносні показники пов'язаності указують на частку того чи іншого виду зв'язку, зокрема прямого/непрямого і сильних серед прямих.

Показники інтенсивності характеризують події, що генеруються організацією у трьох аспектах – протягом певного часу, щодо участі в них громадянина протягом певного часу та з врахуванням особливостей циклічності (рутинності) діяльності. При цьому показник рівня циклічності (рутинності) одночасно опосередковано свідчить про частку подій, що мають нерутинний, неповторюваний характер. Базою розрахунку показників інтенсивності є зафіксовані в інформаційній системі підприємства дані про події, що мали/мають місце: вхідні та вихідні документи, внутрішні документи адміністративного характеру – накази, розпорядження, клопотання, посадові інструкції, дані бухгалтерського обліку щодо господарських операцій (подій), інформація щодо інтегрованих маркетингових комунікацій – маркетингових заходів, стимулювання збуту, PR, реклами, спеціальних подій, дані про навчання і підвищення кваліфікації членів спільності, безпосереднього спілкування – нарад, консультацій, досліджень, тощо. Значення показників інтенсивності можна визначити з високим рівнем точності за умови наявності єдиної інтегрованої інформаційної системи, в якій відображаються всі події, які мають місце, а також забезпечено доступ до різномірних даних на основі сучасних комп'ютерних технологій. Якщо в організації відсутня єдина інтегрована інформаційна система, то збір даних щодо подій і визначення показників інтенсивності є трудомістким, а його результати недостатньо точними.

Показники різноманітності призначені для з'ясування кількісних аспектів наявних у межах соціального утворення індивідуальних та групових особливостей, варіативності проявів у ньому певних якостей, цінностей, тощо. При цьому критерієм та фактором для фіксації індивідуальних особливостей обрано поняття статусу (соціальної ролі) та два похідні від нього показники – «кількість статусів» (соціальних ролей) та «рольове різноманіття». Критерієм та фактором для визначення групового різноманіття обрано показники «кількість груп» та «групомісткість спільноти». Другий з них відображає стан та здатність громадян до створення стійких соціальних утворень за різними напрямками діяльності, інтересами, проектами. На основі розрахунку зазначених вище показників відбувається дослідження міри складності цивілізаційного утворення.

Під поняттям «цінність спільності» ми розуміємо цінність цивілізаційного утворення безпосередньо для його членів щодо забезпечення якості та рівня життя, відповідних сучасним стандартам. Окрім наведених у таблиці 1 показників, варто також встановлювати рівень безпеки, рівень харчування, рівень професійної та творчої

реалізації, рівень досягнення гендерної рівності. Загалом, для макросоціальних утворень – цивілізацій країн, на сучасному етапі критерієм їхньої цінності для громадян стали такі показники як тривалість життя, стан навколишнього середовища та рівень задоволеності життям.

1. На прикладі ідентифікованої нами у попередніх дослідженнях мікроцивілізації – підприємство харчової промисловості України, ЗАТ «Шполянський завод продтоварів», визначимо значення показників метрики повноти буття у 2007-2010 р.р. (див. результати у таблиці 2)

Таблиця 2

**Значення показників метрики повноти буття для мікроцивілізації
за 2007-2010 рр.**

Назва показника	2007	2008	2009	2010
Чисельність членів мікроцивілізації	750	700	555	550
<i>Значимість</i>				
Значимість у спільності, %	0,1333	0,1429	0,1802	0,1818
Значимість за доходом, %	0,0453	0,0415	0,0368	0,0331
Значимість за статусом (соціальною роллю), %	51,7	52,2	52,7	52,5
<i>Пов'язаність</i>				
Загальна кількість зв'язків, од.	562500	490000	308025	302500
Кількість прямих зв'язків, од.	31000	28200	23400	21900
Кількість непрямих зв'язків, од.	531500	461800	284625	280600
Рівень прямої пов'язаності, %	5,51	5,76	7,60	7,24
Рівень непрямой пов'язаності, %	94,48	94,24	92,40	92,76
Рівень сильних зв'язків, %	0,48	0,70	0,85	0,68
<i>Інтенсивність</i>				
Рівень циклічності (рутинності), %	95	87	90	92
<i>Різноманітність</i>				
Кількість статусів (соціальних ролей), од.	84	84	75	73
Рольове різноманіття, %	11,20	12,00	13,51	13,27
Кількість груп, од.	85	90	80	75
Групомісткість спільноти, %	11,33	12,86	14,41	13,63

Результати розрахунків показників значимості свідчать, що загалом протягом періоду 2007–2009 р.р. діяла слабка тенденція до зростання значимості особистості у спільності – на 0,01, 0,04 та 0,001 процентні пункти відповідно по роках. Це обумовлено скороченням чисельності працюючих. Значення показника «Значимість особистості за статусом» також збільшувалася – щопівпроцента на рік, що пов'язано із збільшенням частки управлінців різних рівнів у структурі персоналу підприємства. Виключенням став 2010 рік, у якому значимість за статусом зменшилася на 0,5%, що обумовлено скороченням посад топ-менеджерів, управлінців середньої та нижньої ланки та фахівців. Величина показника значимості за доходом протягом досліджуваного періоду постійно зменшувалася – на 0,0038, 0,0047 та 0,0037 процентних пункти. Отже, на користь одного громадянина мікроцивілізації перерозподілялося все менше отриманого доходу.

Значення показників пов'язаності суттєво коливалися, оскільки безпосередньо залежать від кількості членів спільності. Так, величина загальних зв'язків 2008 року у порівнянні з 2007 роком зменшилася на 42500, або на 7,5%, що обумовлено зменшенням кількості кадрів на 50 осіб. Подальше скорочення чисельності на початку 2009 року на 145 осіб вплинуло на зменшення кількості зв'язків майже на 182000 або

на 37%. На початку 2010 року процес кадрової оптимізації продовжився, тобто і загальна кількість зв'язків знизилася на 5525 або на 1,8%. Таким чином, за період з 2007 по 2010 загальна кількість зв'язків зменшилася на 260000 або на 46,2%. Кількість прямих зв'язків також скорочувалася – у цілому на 9100 або 29,35 %, проте нижчими темпами, ніж загальна – відповідно у порівнянні за роками на 2800 (9%), 4800 (17%) та 1500 (6,4%). Кількість непрямих зв'язків за досліджуваний період зменшилася найбільше – на 250900, або на 47,2% у порівнянні зі значенням 2007 року. За роками зниження становило: у 2008 році – 69696, або 13,11%; у 2009 році – 177175, або 38,36%; у 2010 році – 4025, або 1,41%. Рівень прямої пов'язаності зростає унаслідок здійснення політики розвитку 2007–2008 р.р., оптимізації чисельності персоналу та поживлення його спілкування внаслідок кризи. Тому у 2009 році його значення навіть наполовину стрибнуло у порівнянні з попереднім – 2008 роком до 7,6%. Винятком є незначне зниження його значення на 0,36 процентних пункти у 2010 році. Рівень непрямой пов'язаності зменшувався, оскільки пряма пов'язаність зростала. Проте, саме непрямі зв'язки є домінуючими на об'єкті спостереження, тобто взаємодія усередині колективу здійснюється переважно на основі застосування бюрократичних методів та процедур, що не передбачають безпосереднього контакту всіх виконавців. Рівень сильних зв'язків є незначним – нижчим відсотку, що свідчить про здебільшого формальні відносини, що панують у ставленні одне до одного між громадянами мікроцивілізації.

З групи показників інтенсивності шляхом експертного опитування встановлено значення рівня циклічності (рутинності). У 2008 році внаслідок реалізації стратегії розвитку кількість нових, нерутинних процесів у діяльності підприємства зросла, тому значення показника знизилося на 8% у порівнянні з попереднім, 2007 роком. З початку кризи, керівництво зменшило новаційну/інноваційну активність, тому величина показника зросла у 2009 році на 3% і продовжила зростати у 2010 році (ще на 2%). Таким чином, рівень циклічності у функціонуванні досліджуваної мікроцивілізації надзвичайно високий. З одного боку, це дає можливість підтримувати стабільний стан підприємства протягом тривалого часу, проте, така ситуація не сприяє впровадженню у практику нових ініціатив, рішень, проектів, тобто впливає на уповільнення реагування та відставання від темпів змін зовнішнього середовища. Показники «загальна інтенсивність у часі» та «інтенсивність у часі на особу» не були розраховані, оскільки на об'єкті дослідження відсутня єдина інтегрована інформаційна система, за допомогою якої можна установити дійсну кількість подій у межах мікроцивілізації.

Різноманітність можна охарактеризувати, ґрунтуючись на значеннях показників, які були отримані внаслідок визначення кількості статусів, груп, рольового різноманіття та групи місткості спільноти. Протягом 2007–2008 рр. кількість статусів (соціальних ролей) залишалася стабільною і становила 84 ролі. При цьому унаслідок деякого зменшення чисельності працівників величина рольового різноманіття дещо зросла – на 0,8 процентного пункту. Надалі кількість ролей зменшилася унаслідок скорочення посад, зокрема, управлінських – у 2009 році на 9, а у 2010 ще на дві ролі. Однак, при суттєвому скороченні колективу зменшення кількості статусів не суттєво вплинуло на зростання рольового різноманіття – у 2009 році цей показник зріс до 13,51% і дещо зменшився на початку 2010 року. Кількість груп на підприємстві протягом періоду спостереження спочатку зросла на 5 одиниць (на 6%) унаслідок стимулювання створення об'єднань, зокрема створення корпоративного університету, а потім зменшилася – у 2009 році на 10 (11%) та у 2010 році ще на 5 груп, оскільки внаслідок антикризових заходів було зменшено кількість бригад та припинене навчання

співробітників. Групомісткість спільноти протягом трьох років зростала на понад 1% щорічно до 14,41%, що було позитивним процесом акумулювання складності. Однак, у 2010 році спостерігається зменшення значення цього показника.

Розрахунок значень показників групи цінності спільноти не проводився через причину обмежень доступу до даних, на основі яких вони визначаються.

Загалом, оцінюючи результати досягнення умов повноти буття у межах досліджуваної мікроцивілізації можна виявити два періоди: один – 2007–2009 р.р., з позитивними зрушеннями та інший – формування негативних змін, з кінця 2009/початку 2010 року. Позитивні тенденції проявлялися у зростанні значимості за статусом, рівнів прямої пов'язаності та сильних зв'язків, рольового різноманіття та групомісткості спільноти, зменшення рівня циклічності (рутинності). Негативні зміни виявилися через відкочування до нижчих значень практично усіх показників. Постійною негативною тенденцією було скорочення величини показника значимості за доходом. Отже, рівень повноти буття, за нашими оцінками, був прийнятним у 2007–2009 рр., тоді як з кінця 2009/початку 2010 року спостерігається його поступове зниження. Існує два варіанти розвитку ситуації щодо досягнення рівня повноти буття у даній мікроцивілізації:

I) за умови нездійснення управлінських кроків щодо покращення стану середовища негативна тенденція збережеться та рівень повноти буття набуде якісної оцінки «низький»;

II) за умови реалізації людиноцентричної політики управління у поєднанні з ефективними господарськими рішеннями негативну тенденцію буде подолано та рівень повноти буття знову стане прийнятним.

Досвід проведеного дослідження дозволяє зробити висновки про збалансованість запропонованої метрики, практичності методики розрахунку показників, прийнятної точності та надійності результатів щодо відображення ситуації з досягненням певного рівня повноти буття громадянами мікроцивілізації.

У цілому, для виправлення ситуації на обраному об'єкті дослідження – ЗАТ «Шполянський завод продтоварів», рекомендуємо керівництву наступне:

- 1) спрямувати зусилля щодо створення єдиної інтегрованої інформаційної системи;
- 2) здійснювати моніторинг значень показників метрики умов повноти буття з метою виявлення тенденцій та їх закріплення/подолання;
- 3) приймати рішення та забезпечувати їх виконання з врахуванням досягнення вищого рівня повноти буття мікроцивілізації та її членів;
- 4) послідовно реалізовувати політику управління на благо людини, спільноти - власної мікроцивілізації, суспільства.

Таким чином можемо зробити наступні *висновки*:

1. Досягнуто поставлену мету – створено метрику повноти буття мікроцивілізації.
2. Визначено перелік понять-проекцій, які відображають повноту буття. До нього увійшли такі поняття: «значимість», «пов'язаність», «інтенсивність», «різноманітність», «цінність».
3. Розроблено показники та методику їх розрахунку відповідно до понять-проекцій.
4. На прикладі даних мікроцивілізації ЗАТ «Шполянський завод продтоварів» за 2007–2010 р.р. зроблено розрахунок та аналіз показників метрики умов повноти буття. Виявлено тенденцію до зниження рівня повноти буття, яка сформувалася порівняно нещодавно – наприкінці 2009/початку 2010 року. Надано рекомендації керівництву щодо поліпшення ситуації.

Подальший науковий пошук доцільно проводити у напрямку розширення метрики умов повноти буття за рахунок оцінки цивілізаційних утворень вищих щодо підприємства-мікроцивілізації рівнів та встановлення особливостей їх взаємовпливів.

Література

1. Разумовский О. С. Бытие // http://www.chronos.msu.ru/TERMS/razumovsky_bytie.htm
2. Хайдеггер М. Тожество и различие. (пер. с нем. – А. Денежкин; ред. – О. Никифоров). – М.: “Гнозис”-Издательство “Логос” 1997, 64 с.
3. Маркс К. и Энгельс Ф. Собрание соч. 2 изд., т. 3. – М.: Изд. политической литературы, 1955–1981.
4. Грессетер Р. Об истине // <http://www.krotov.info/acts/13/2/gross2.htm>
5. Лосский Н. О. Ценность и бытие // <http://www.psylib.ukrweb.net/books/lossn01/txt02.htm>
6. Бенвенист Э. Общая лингвистика. – М.: Издательство «Прогресс», 1974, 448 с.
7. Словник іншомовних слів/ За ред. чл.-кореспондента АН УРСР О. С. Мельничука – К. : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1974. – 776 с.
8. Culture diversity//<http://portal.unesco.org/culture/en/>
9. Артемов А. А. Философские опыты построения ценностной иерархии// Проблемы современной экономики, N 1/2 (17/18), 2006// <http://www.m-economy.ru/art.php3?artid=21165>
10. Вальверде К. Философская антропология. – М.: Христианская Россия», 2001, 412 с.// http://www.krotov.info/libr_min/v/val/verde_02.html#ch6_3

Редакція отримала матеріал 17 травня 2010 р.